

Köy Enstitüleri

ISSN: 1304-0227

İki Ayda Bir Yayınlanır. Yıl 2 / Sayı 8 / Mayıs-Haziran 2008

Yönetimden

Bu yıl da Nisan etkinlikleri çok yoğun geçti. Anmalar, kutlamalar sadece Vakfımızın katılımı olanlarla sınırlı kalmadı. Başka kurumlar da toplantılar düzenlediler. Köy Enstitüleri'ne ilgi özellikle üniversitelerde gün geçtikçe artmaktadır. Bu çok sevindirici ve olumlu bir gelişmedir.

Toplantıların ille de 17 Nisan'da yapılması isteği bu yıl da sıkıntı yarattı. Oysa o günle bağımlı kalınmaması bir eksiklik olmaz. Ankara'daki etkinlikleri Nisan ayı boyu dağıtmaya çalıştık.

Nisan ayı sadece toplantılarla geçirilmedi. Yazılarla da desteklendi. Köy Enstitüleri yazılarında, özellikle üniversitelerdeki mastır ve doktora çalışmalarında Vakfımızın ilk el kaynakları çok daha sıklıkla kullanılmaya başlandı.

Vakfımız yayınlarından uzun zamandır mevcudu kalmamış olan İsmail Hakkı Tonguç'un "Köyde Eğitim" kitabının yeni ve eksiksiz basımı yapılmaktadır. Bu konuda gerekli düzeltmeleri yapan kurucu üyemiz Sayın Mahmut Makal'a teşekkür ederiz.

Mustafa Ekmekçi'nin "Öksüz Yamalığı, Köy Enstitüleri" kitabının Vakfımızca basılmasına Sayın Aldoğan Ekmekçi izin verdiler. Yeni kitabımız o olacak. Kendisine teşekkür ederiz.

Güncel konularda Vakfımızda yapılan söyleşiler ilgi görüyor, mutlu oluyoruz.

Eğitimde özelleştirme ve dinselleştirme tehlikesinin farkındayız. Buna daha çok zaman ayırma gereğini duyuyoruz.

Saygılarımızla.

19.04.2008

Köy Enstitüleri ve Edebiyat Paneli

Emin Özdemir, Erdal Atıcı, Talip Apaydın, Adnan Binyazar

19.04.2004

Ali Yılmaz'a "Emek Ödülünü" Adnan Binyazar Verdi.

Efendiler!

Eğitim öğretimde uygulanacak usul, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir baskı aracı yahut medeni bir zevkten ziyade maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan uygulamalı ve kullanılabilir bir cihaz (aygıt) haline getirmektedir. Millî Eğitim Bakanlığımız bu esasa önem vermektedir.

Atatürk 1 Mart 1922 (TBMM'deki Konuşması)

"Köy Enstitülerinin kapatılması olayı, Cumhuriyet Dönemi uygarlık ve toplumsal kalkınma çabalarına indirilen en ağır darbedir. Kapatma ile bunun nedenleri, Türk kültür ve sosyal tarihinde bir kara leke ve aynı zamanda topluma karşı işlenmiş ağır bir toplum suçudur."

Prof. Dr. Adil İzveren

(Köy Eğitim Sistemi-Köy Enstitüleri, 2006, S. 127)

Köy Enstitülerine Yaklaşım

Ölümünün 68. yılında Tonguç'u saygıyla anıyoruz.

Çilekeş Tonguç

Hasan Âli Yücel

Bu satırları gözyaşlarımla yazıyorum.

Kırk yıllık dostum ve uzun yıllar çalışma arkadaşım İsmail Hakkı'yı Cebeci'nin susmuşlar diyarına bırakıp döndüğüm şu anda, mezarının başında yüreğimden gelenleri dökerek konuştuğum gibi derin bir acı içinde kalemimi kalbimden taşan duyguların akışına bırakıyorum. Hayatının son on dört yılını uzun bir çile haline sokmuş, haksızlıklar, arkası kesilmeyen tecavüzler, sanki ondan önce geçirdiği ömür günahlarla dolu imiş gibi insafsızca uğratıldığı suçlamalar, birer birer kelimeleşip önüme dökülüyor. Bunlar, onun şikâyet nedir bilmiyen sağlam ruhunun, yaşarken bizden sakladığı ıstırap damlalarıdır. Üstünden ve altından uğradığı vefasızlıklara karşı sarsılmadan gösterdiği sabır, Tonguç'un ne kuvvetli bir adam olduğunun delilidir.

Düşman eline geçmiş yurdundan göçtüğü alevatanda hayatının yarım asrında yaptığı tek işi okumak, okutmak ve okuyup okutacakları yetiştirmek olmuştur. Merhum selefim Saffet Arıkan'ın anlayışından istifade ederek giriştiği "eğitmen" yetiştirme tecrübesiyle benim bakanlığımda ilköğretim meselesini toptan çözmek için düşündüklerimizi gerçekleştirmede onun gösterdiği özveri, gayret, işlerin arkasını yılmadan kovalama en yeni pedagoji ilkelerini yakından tanıyarak onları uygulama, kim ne şekilde taşlarsa taşlasın, Tonguç'u, maarif tarihimizin mühim simaları arasına aldırıştır. Sıra sıra gelmiş maarif vekilleri, unutulup gidecek; fakat Tonguç, kalacaktır.

Tonguç, Türk eğitiminin Pestalozzi'sidir. İsviçreli Pestalozzi, yoksul ve kimsesiz çocukları okutup eğitmek için çalışmıştı. Tonguç, aynı acıyan ruhla köylü çocuklarımızı bilginin ışığına kavuşturmak için çabaladı. Tonguç, masası başında oturup evrak imzalamakla yetinen bir ilköğretim umum müdürü değildi. Karda kışta, en sıcak yaz günlerinde bir cip'e

17 Nisan 2008 Geleneksel Köy Enstitülüler Yemeği:

Oturanlar: Halit Çelenk, Alaatin Bilgi,
Ayaktakiler: Başkanımız Erdal Atıcı, Hasanoğlu Belediye
Başkanı Ahmet Poyraz

atlayıp yurdun dört köşesine koşarak, kendi yaşama ve çalışma duraklarını yapan köylü evlâtlarımızın başındaki' fedakâr öğreticilerin de başına geçip onların kurucu çabalarına katılmasaydı, iki yılda 20 Köy Enstitüsünü kuramazdık. Onun dağ vücudunu son yıllarında deviren hastalığı belki de o sıralarda kapmıştır. Sekiz yıl, bu canla başla çalışmaya ondan başka hiç kimse dayanamazdı.

Kendisinin katlandığı bu çalışma hızına etrafındaki de katılmasını isterdi. Bir kısmını mezarının başında hıçkırırken gördüğüm arkadaşları ona inanmışlardı; ustabaşlarının gayretine destek olmuşlardı. Olamayanlar, Tonguç'a düşman oldular. Fakat asıl düşmanları bunlar da değildi. Azılı düşmanları bu gayretlerin sonunda beliren büyük başarıyı kıskanan ve ondan korkan politikacılarıdır. Hele böyleleri benden sonra âmir makamlara geçince onu işinden atarak, en verimli zamanında bir ortaokul eliş-resim öğretmenliğine tayin ederek, bu da yetmeyince Devlet Şûrasına bir sanık gibi vererek her türlü hizmet imkânını elinden almakla, bu gizli hislerini açığa vurdular. Üstüne hatır ve hayale gelmez suçlar mı atmadılar? Ona neler demediler? En ağırı, komünistlikti.

Benden sonraki on dört yıl içinde gelen türlü hükümetler, neye bu suçlu adamı adalete teslim etmediler? Suçlu Tonguç mu, yoksa onlar mı? Mezara girmiş ve behemal girecek olanlar hakkında takdir, tarihe aittir.

Tonguç siyasete kurban edilmiş, davamızın unutulmaz şehididir. Sorumlu mevkilerde bulunup da hâlâ "esintilerden" bahseden gafil politikacılar elinde can vermiştir. Son kurban bayramında her iki bayramı birbirimize kutladığımız günün neşeli saatlerini hatırlıyorum da onun yeniden canlanmış gözlerinde parlayan ışıkların bu kadar acelece sönüşüne yanıyorum. Tek tesellim, onu suçlandıranlardan bir kısmının millet önünde nelerle suçlandırıldıklarını gördükten sonra ölmesidir. Pek o kadar da değil. Onu "baba" bilen on binlerce Türk genci, onun yakıp verdiği meşaleyi ellerinden düşürmeyerek nurlu yarınlara taşıyacaklardır. Bu mazhariyete ermek, kaç fâniye nasip olmuştur? Daha da var: Dert ortağı eşi, kendi gibi memleket adamı olarak yetiştirdiği hekim oğlu, arkasından ağılayan ülküdaşları ve arkadaşları, onun ne derece sevgiye lâyık bir insan olduğunu gösterir canlı belgelerdir. Tanrı, O'nu gufranıyla sarsın Türk milletine onun gibi sahici hizmet adamları bağışlasın.

Çeşitli Yönleriyle Tonguç, KEÇEV Yayını, S. 290

"Nüfusunun yüzde sekseni köylerde yaşayan bir millet için bilinmesi ve memleket bu karakterini muhafaza ettiği müddetçe hiç hatırdan çıkarılmaması lazım gelen en büyük ve basit hakikat, köyün her işe temel olması lazım geldiğidir.

İ. H. Tonguç, *Canlandırılacak Köy*, 1998, S. 27

Her Sayıda Bir Enstitü

Aksu Köy Enstitüsü

Mustafa Şanlı

Yerleşke Seçimi: İsmail Hakkı Tonguç, 8 Mart 1940 yılında saat 20.20 treniyle Antalya'ya hareket eder. "Etimesgut istasyonundan sonra ışısız, karanlık bir sokağın içine daldık" der. Bu tümce ülkenin içinde bulunduğu durumu tüm gerçekliğiyle yansıtmaktadır.

10 Mart günü yerleşke seçimi yapılmış, Aksu bucağında karar kılınmıştır. Aksu'nun adı "Karalık Sokak"tır. Antalya'ya 16, denize 15 km. uzaklıktadır. Antalya-Manavgat yolu üzerindedir.

İsmail Hakkı Tonguç, Perge uygarlığından, iklimin elverişli olmasından, toprakların verimli ama insanların yoksulluğundan söz ettikten sonra, "Bu diyarları yeni uygarlığın eserleriyle süslemek gerek. Köy Enstitülerini bunun için kurmalıyız" der.

Zamanla Ahmet Tekelioğlu ağadan 2000 dönüm arazi alınır. 7.000 TL ödenir. Yerleşke çevresi de Macun köyünden Osman Ağa'dan alınır. Aksu-Macun köyü ilkokulu ilk çalışma yeri olur.

Coğrafi konumu: Güneyi, batısı ormanlık tepelerdir. Kuzeyi kıraç, fundalık bir tepedir. Tepeyle yerleşke arası çöküntülüdür. İçinde yılan, akrep, kaplumbağa, kurbağa olan bataklık yerlerdir.

Kurucu müdür, Talat Ersoy'dur. Kızıllı'dan gelmiştir. Okulun kuruluşunda, gelişmesinde en çok emeği geçen, sıkıntıları yaşayan, sevinçler duyan kişi odur. 1945 yılına kadar görev yapmıştır. Zamanında yerleşke önemli derecede tamamlanmış bina sayısı 20'ye çıkmıştır.

İlk binalar kuzeydeki tepe yamaçlarında yapılmıştır. İlk büyük binanın ikinci katı müdür lojmanı, revir olarak kullanılmıştır. Birinci katı kızlar yatakhaneli, ikinci bina erkeklerin yatakhanelidir. Yamaçlara, tepelere doğru öğretmen lojmanları, ilk derslikler,

kitaplık, yemekhane yapılmıştır.

İlk Öğrenci Alımları: 1940 yılı Haziran ayında eğitim kursu açılmıştır. Çiftelerden gelen 18 öğrenci sekiz baraka yapmış, dersler bu barakalarda başlamıştır. Enstitünün ilk öğrencisi Karabayır köyünden Süleyman Koç'tur. 30 kız, 30 erkek alımına karar verilmişti ama o yıllarda köylerden kız öğrenci bulmak çok zordu. Çoğunluk erkek öğrenci alındı. Yerleşke geliştikçe, öğrenci sayısı artırıldı. Zamanla 1000 öğrenciyi aştı. Enstitü Antalya, Muğla, İçel'den öğrenci alıyordu.

İkinci müdür Halil Öztürk'tü. Tonguç, Yücel görevden alınca Halil Öztürk de görevden alındı. 1947 yılında Viyana eğitimli Kemal Kaya müdür atandı. Şemsettin Sirer'in atamasıydı. 1946-1947 öğretim yılında bir, iki dersi veremeyen arkadaşlarımızdan 350 öğrenci enstitüden kovuldu. Okulumuzun tarihinde böyle bir kıyım yaşandı.

1947 program değişikliğinden sonra yapılan budama enstitümüz geçmiş havasını tam sürdüremedi. Kemal Kaya, Tugay ağaların damadıydı. Öğrenci kıyımını yaptıktan sonra enstitüden ayrıldı. Tahsin Burdurlu müdür oldu. Son müdürümüz Cevdet Tinel tutarlı bir kişiydi. 1947-1949 yılları arasında en kalıcı binayı yaptık. 18 metre genişliğinde, 52 metre uzunluğunda karkas çatılı iklim uygun bir yapıydı. 2000'li yıllarda Kültür Bakanlığı'nın korumasına alındı.

Enstitümüz kapanıncaya kadar 773 mezun verdi. Bu azlığın en önemli nedeni öğrenci kıyımı olmuştur.

Enstitümüzün ışıklandırılması dizel bir santralle sağlanmıştır. Yerel kaynakların suyu pompalanarak tepede yapılan depoya aktarılmış oradan dağıtım yapılmıştır.

Enstitümüzün kültürel, sanatsal, sportif etkinlikleri çok ilgi görürdü. Paydos oyunundan, Kıral Oidipus'a pek çok oyun sergilendi.

Yerleşke Mimarları: Asım Mutlu, Ahsen Yapanar'dır.

Halit Çelenk'i evinde ziyaret: Nisan 2008

Önde : Abdullah Özkucur, Halit Çelenk

Arkada: Erdal Atıcı, Talip Apaydın, Zeliha Kanalı, Şekibe Çelenk, Mustafa Aydoğan

Şunu da açıkça ve insafla, samimi olarak hatırlamak lazımdır ki, bu gençler 18-20 yaşında iken hayata atılmaktadırlar. Son zamanlarda, onların aleyhinde durmadan mügalata (yanıltma) yapanların bir kısmı, bu noktayı göz önünde tutmadan ve kendilerinin o yaşlarda ne gibi işler başarabildiklerini hiç hatıra getirmeden ulu orta konuşmakta veya yazıp çizmektedirler. Köy öğretmenlerini başarısızlıkla lekelemeye yeltenenler, lütfen onların buldukları köylere giderek müsbet, bir eser meydana getirsinler de, onları da görelim. Köyde misafir sıfatıyla kalmaya bile dayanamayan bu ana kızularının melemeleri görülmemiş sanılmamalı.

İ.H. Tonguç, Canlandırılacak Köy, 1998, S. 676

Vakfımızdan Haberler

NİSAN VE MAYIS AYI ETKİNLİKLERİ

- 5-6 Nisan 2008: Ankara'da Eğitim Fuarına katıldık. (Yer: Ankara Atatürk Kültür Merkezi)
- 12 Nisan 2008 Cumartesi: Petrol İş Ankara Şubesi Konferans Salonu'nda Eğitim-Der ve Ankara Aydınlik Girişimi ile birlikte "Köy Enstitüleri ve Demiryolları" konulu bir açıkloturum düzenledik. Açıkoturumu Mustafa Aydoğan yönetti. Konuşmacılar: Prof. Dr. Seçil Karal Akgün, Ümit Sarıaslan'dı.
- 14 Nisan 2008 Pazartesi: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Öğrenci Derneği tarafından düzenlenen "Köy Enstitüleri" konulu açık oturuma H. Nedim Şahhüseyinoğlu ve Mustafa Aydoğan konuşmacı olarak katıldılar. Öğrencileri ilgiyle izlediği açıkloturumda Köy Enstitülerin amacı ve kuruluşu anlatıldı.
- 14 Nisan 2008 Pazartesi: Saat: 17.00'de DSP Parti Okulu'nda "Cumhuriyet Aydınlanması ve Köy Enstitüleri" konulu açık oturum yapıldı. Konuşmacılar, Mustafa Aydoğan, Erdal Atıcı, Yrd. Doç. Dr. Hasan Erçelebi'ydi.
- 16 Nisan 2008 Çarşamba: CHP Çayyolu Teşkilatı, "Köy Enstitüleri" konulu bir konferans düzenledi. Konuşmacı Mustafa Aydoğan'dı.
- 16 Nisan 2008 Çarşamba: Ulusal Güç Birliği Platformunda, Köy Enstitüleri ile ilgili Hüsnü Merdanoğlu'nun hazırladığı görsel sunum izlendi, ardından Ahmet Mortaş, Erdal Atıcı, Mustafa Aydoğan ve Prof. Dr. Anıl Çeçen "Köy Enstitüleri" üzerine birer konuşma yaptılar.
- 17 Nisan 2008: Saat: 09.00 – 11.00 arası, Kanal B "Biz Bize Programında" Köy Enstitüleri" konulu bir program yapıldı. Programa Halise Apaydın, Perihan Gürler, Erdal Atıcı ve Muharrem Tekin katıldılar.
- 17 Nisan 2008 Perşembe: Hasanoğlan'da Hasanoğlan Belediyesi, Çankaya Belediyesi ve Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı tarafından "Köy Enstitüleri Bayramı" etkinliği, yapıldı. Etkinlikte konserler ve ağaç dikme töreni yapıldı. Hasanoğlan Köy Enstitüsü ve Yüksek Köy Enstitüsü binaları gezildi. Programda Vakfımız Yönetim Kurulu Üyesi Ali Kinacı bir konuşma yaptı.
- 17 Nisan 2008 Perşembe: "Geleneksel Köy Enstitüleri Bayramı Yemeği" Çankaya Belediyesi Vedat Dalokay Kokteyl Salonu'nda Saat: 19.00'da başladı. Ali Yalçın ve Çankaya Belediyesi sanatçılarının yer aldığı gecede Ziraat Marşı, Türküler, şiirler, zeybekler ve halaylar eşliğinde Köy Enstitülü Öğretmenlerimiz ve konuklarımıza güzel bir gece yaşattık. Gecede ayrıca, Çankaya Belediye Başkanımız Prof. Dr. Muzaffer Eryılmaz ve Hasanoğlan Belediye Başkanı Ahmet Poyraz'a plaket verildi. Geceye Av. Halit Çelenk ve eşi Şekibe Çelenk, Hasanoğlan Belediye Başkanı Ahmet Poyraz, CHP Muğla Milletvekili Fevzi Topuz, Eski Ankara Milletvekili Mehmet Tomanbay, CHP Çankaya İlçe Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri, DSP Çankaya İlçe Başkanı ve Yönetim Kurulu Üyeleri, Eğitim- Sen, KESK ve Eğitim İş Temsilcileri, Eğitim - Der ve Ulusal Eğitim Derneği Başkan ve yöneticileri, Çankaya Belediyesi Protokol Müdürü Ergün Kılıç ve Belediye yöneticileri, Övder Yöneticileri, Birçok yazar, sanatçı, aydın katıldı...
- 17 Nisan 2008: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Ereğli Eğitim Fakültesi'nde "Köy Enstitüleri" konulu açıkloturuma Vakfımız adına Talip Apaydın ve Nedim Şahhüseyinoğlu öğretmenlerimiz katıldı. Etkinliğe Üniversite Rektörü Prof. Dr. Bektaş Açıköz, Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Erdal Coşkun, Öğretim üyeleri ve çok sayıda öğrenci katıldı.
- 18 Nisan 2008: Zonguldak Ereğli İlçesi Eğitim Sen Temsilciliğinin düzenlediği "Köy Enstitüleri ve Amacı" konulu açık oturuma Vakfımızı temsilen H. Nedim Şahhüseyinoğlu ve Gökky 1944 Mezunu Süleyman Can katıldı.
- 18 Nisan 2008: Atatürkçü Düşünce Derneği Batıkent Şubesi'nin düzenlediği "Köy Enstitülülere Saygı" gecesine Mustafa Aydoğan ve 5 Köy Enstitülü öğretmenimiz katıldı.
- 17-18 Nisan 2008 Perşembe-Cuma: Köy Enstitülerini Araştırma ve Geliştirme Derneğinin İstanbul'da düzenlediği "Eğitim Mirasımız Köy Enstitüleri Uygulanabilirliği ve Model Çalışmalar" başlıklı Sempozyumda kurucu üyemiz Abdullah Özkucur vakfımız temsilcisi olarak bir konuşma yaptı.
- 19 Nisan 2008 Cumartesi: Demokratik Değişim Hareketinin düzenlediği "Köy Enstitüleri" konulu açıkloturumu; Prof. Dr. Mehmet Tomanbay yönetti. Konuşmacılar; Zeliha Kanalı, Erdal Atıcı ve Mustafa Aydoğan'dı.
- 19 Nisan 2008 Cumartesi: Petrol İş Ankara Şubesi Konferans Salonu'nda, Saat:13.30'da "Köy Enstitüleri ve Edebiyat" konulu bir açıkloturum gerçekleştirdik. Açıkoturumu Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı yönetti, konuşmacıları Adnan Binyazar, Talip Apaydın ve Emin Özdemir'di. Açıkoturum öncesi "Eğitim Emek Ödülü" Yüksek Köy Enstitüsü Mezun ve Vakıf Eski Başkanlarımızdan Ali Yılmaz'a verildi. Açıkoturum öncesi Günay Güner bağlamasıyla bir müzik dinletisi sundu.
- 19 Nisan 2008: Kızılırmak Köy Dernekleri Federasyonu, Hacıbektaş Yüksek Öğrenim Öğrenci Derneği, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı "Köy Enstitüleri" konulu bir açıkloturum düzenlendi, konuşmacı Prof. Dr. Mustafa Altıntaş'tı
- 21 Nisan 2008: Eğitim Sen Ankara 3 Nolu Şubenin düzenlediği "Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim" konulu konferansa Vakfımızdan H. Nedim Şahhüseyinoğlu katıldı. Etkinlik ilgiyle izlendi.
- 22 Nisan 2008: Eğitim Sen Ankara 1 Nolu Şube tarafından düzenlenen "Köy Enstitüleri" konulu açıkloturumun konuşmacıları, Dr. Seçkin Özsoy, Eğitim Sen Eski MYK Üyesi Kemal Ünal ve Mustafa Aydoğan'dı.
- 25 Nisan 2008: Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde; "Cumhuriyet Aydınlanması ve Köy Enstitüleri" konulu bir açıkloturum yaptık. Açıkoturumun sunuş konuşmasını Prof. Dr. Ufuk Beyazova yaptı. Konuşmacılar Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı ve Mustafa Aydoğan'dı.
- 26 Nisan 2008: Saat: 13.30'da Çankaya Belediyesi Çağdaş Sanatlar Merkezinde, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Ankara Şubesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Tarih Bölümü ile birlikte bir açıkloturum düzenledik. "ÖĞRENİM BİRLİĞİNDEN KÖY ENSTİTÜLÜ YILLARA CUMHURİYET VE DEVRİM EĞİTİMİ (1924-1945)" üst başlığıyla Vakıf Yönetim Kurulu Üyemiz Mutahhar Aksarı'nın yönettiği açıkloturumda Y. Doç. Dr. Bahri Ata: Pedagoji Kitaplarında Çağdaş Eğitim Kavramı; Arş. Gör. Erinç Erdal: Devrim Bilincinin Kazandırılmasında Basın; Prof. Dr. Seçil Karal Akgün: Yeni Yetişenlere Cumhuriyet, Devrim ve Yurttaşlık Bilincinin Kazandırılması... konularında konuştular. Toplantıda Vakfımızca açılan yarışmada ödül kazanan öğrencilerin ödülleri ve 1947-48 yılı mezunlarının onur belgeleri verildi.
- 10 Mayıs 2008: Vakfımızda "Yabancılarla Toprak Satışı" konulu bir konferans düzenlendi. Konuşmacı Tapu Kadastro Müfettişi Hüseyin Önder idi.
- 21 Mayıs 2008: Köy Enstitülülerin dostu, Vakfımızın kuruluşunda büyük emeği geçen Cumhuriyet Gazetesi Yazarı Mustafa Ekmekçi'yi, saat: 12.30'da gömütü başında andık. Aynı gün saat 18.00'da Cumhuriyet Gazetesi, Çağdaş Gazeteciler Derneği ile birlikte "İktidar ve Medya" konulu bir açıkloturum düzenledik. Açıkoturumun sunuş konuşmasını Vakıf Başkanımız Erdal Atıcı yaptı. Açıkoturumu Cumhuriyet Gazetesi Yazarı Işık Kansu yönetti. Konuşmacılar; Çağdaş Gazeteciler Derneği Başkanı Ahmet Abakay, Gazeteciler Haber Sen Merkez Yönetim Kurulu Üyesi Osman Köse ve Türkiye Gazeteciler Sendikası Ankara Şubesi Başkanı Turgut Dedeoğlu'ydu.

Neler Okuyalım?

Eğitim Yolu İle Canlandırılacak Köy*

Mutahhar Aksarı / muaksari@yahoo.com

Kemalist Devrim'in aydınlanma kurumlarıydı, Köy Enstitüleri... "İkinci Paylaşım Savaşı'nın o zor koşullarında kura- rak bin yıldır unutulmuş, dağda, bayırda kendi kendine açıp solan köy çocuklarına özgür birey olma bilinci, vatan ve ulus sevgisi kazandıran, varsılığın, yoksulluğun, baskı ve sömür- rünün bir kader olmadığını anlamalarının ve çağdaş uygarlı- ğın yolunu açan yakın tarihimizin kayan yıldızı" Köy Enstitü- leri deyince salt bir eğitim kurumundan değil aynı zamanda bir sistemden de söz etmekteyiz. Sistemin kurucusu İsmail Hakkı Tonguç, gelmiş-geçmiş eğitim yöneticileri içinde salt Köy Enstitüleri Sistemi'ni kurmakla kalmamış düşüncelerini kitaplarıyla geleceğe taşımıştır. "Eğitim Yoluyla Canlandırılacak Köy" adlı yapıtı; "öğretmen yetiştirilmesi konusunda enine boyuna" işleyen ve hâlâ aşılammış dev bir eserdir. Eser, "Köy Meselesi ve Köylerimiz", "Köyü Canlandırılacak Öğretmenleri ve Uzmanları Yetiştirme Meselesi" ve "Canlan- maya Başlayan Köy" olmak üzere üç bölümden oluşuyor. Tonguç; "Acı veya tatlı oluşuna bakmadan, hakikati olduğu gibi göstermeye gayret" ettiği yapıtının okuyucular tarafın- dan "...rastlayacakları kusurları veya eksik gördükleri nok- taları, gerçekte hayattan misaller göstermek ve belgelerle dayanmak suretiyle" eleştirilmesini istiyor.

Okurken altlarını çizdiğim bazı tümceleri sizlerle payla- şırken, eğitim konusuna kafa yoran her kesimden insanın bu değerli yapıtı okumasını diliyor ve istiyorum...

- "Bizce iyi adam demek, iş gören, işi başarabilen adam demektir. İş yapmadan sadece söyleyen veya yazan insana biz iyi adam demeyiz, iş görmeyen bir insanın dürüst, akıllı olacağına da inanmayız. Böyle insanların bir milleti iyi yola götürdükleri görülmemiştir." (Bir köylünün görüşü.)

- "Beceriksiz insanlar, memleketlerini sevdiklerini söy- lerler ama bu boş ve havada bir sevgidir. Çalışan, iş gören insanlar böylelerini sevmezler. Bizce köylü ile iş göremeyen okur yazarlar arasındaki ayrılığın sebebi de budur."

- "Kanimızı ve iliklerimizi isteyerek köyün içine akıtma- dıkça, kırk bin köyün kenarına münevver insanın mezar taşı dikilmedikçe bu köyün sınırlarını anlayamayız."

- "Cumhuriyetin halletmeye mecbur olduğu en büyük iş, toprak meselesidir. Bu iş düzenlenmedikçe, Türk halkını mes'ut bir hale getirmenin imkânı yoktur."

- "Toprağı altın yapanların, steplere demirden yollar döşeyenlerin, dağları yaranların, çeliği ve demiri kalıba dö- kenlerin, motörle havalarda uçabilenlerin, mikropla savaşa- rak ölümü yenebilenlerin devrinde yaşayacak nesiller; sa- dece kitapta yer göstermesini bilen modern softaya realite ile alâkası bulunmayan mevzuları tekrarlayan geveze konfe- ransçıya hiçbir sahada güvenmemelidir."

- "Fikri, kimden ve nereden gelirse gelsin, soğukkanlı- lıkla karşılaşmaya alışmamız gerektiğine inanıyorum."

- "Hürriyet, adalet, eşitlik ve kardeşlik prensiplerine dayanarak Devleti idare edenlerin ve bu ilkeleri, klişe ola- rak mektep çocuklarına ezberleterek müsamerelerde söy- letmekten zevk alan münevverlerin çoğu, büyük şehirlere veya vilâyet merkezlerine sığınarak, bu felaketleri görmeme- ye, halkın ve köylülerin iniltilerini işitmemeye, mütemediyen şahsi menfaatlerini temin etmeye uğraşıyorlardı."

Özgürleşme Eylemi: Köy Enstitüleri*

Eyüp Yaşar

Köy Enstitülerinin yetiştirdiği seçkin şair ve yazarlarımız- dan Mehmet Başaran'ın bu yapıtını okuduktan sonra, epeyce düşündüm. Köy Enstitüsü çıkışlılar, onların çocukları, torunları, yakınları ve Köy Enstitüleri hakkında her açıdan bilgi sahibi ol- mak isteyenlerin bu eseri okumalarının yararlı olacağını düşü- nerek yapıt üzerindeki görüşlerimi paylaşmak istedim.

Yazarın birçoğu ödül almış, değişik türdeki (şiir, öykü, roman, anı vb.) yapıtları arasında tanıtmak için bu eseri seç- memizin temel nedeni, yukarıdaki varsayımım yanında, yapıtın Köy Enstitülerindeki yaşamı, mezunlarının karşılaştığı sorunları, onların bürokrasiyle çatışmalarını, Enstitülerin kapatılma öykü- sünü ve sonuçlarını en çarpıcı örneklerle yansıtan ve üzerinde düşündürülen bir çalışma ve emek ürünü olmasıdır.

Yazarın, Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsünde son sınıf öğrencisi iken, T.B.M.M. Başkanı Kazım Karabekir'in yardımcılı- ları ile baskın yaparcasına sabah saat 10.00'da okula gelmele- ri, öğrenciler ve öğretmenlerle ayrı ayrı toplantılar yapmalarına ilişkin anıları da burada yinelenmeye değer. Öğretmenlerle yapılan gizli toplantıda eğitim başı Hürrem Arman'a yöneltilen sorulara Arman'ın yanıtı: Bilginin bilgili kişilerin, yeni tip öğret- menin girdiği yerlerde kimi çıkar ilişkileri kopuyor, ya da zor- lanıyor. Haklarını arayabilenlerle karşılaşmak çoklarının işine gelmiyor. Geçenlerde L... ilçesinde genç bir öğretmen okul işliğı için Kaymakama başvuruyor. Kaymakam boş oturduğu halde ilgilenmiyor, "yarın gel" diyor. Öğretmen köyünün uzak olduğunu mümkünse işin o gün sonuçlandırılmamasını rica edi- yor. "Eh be, defol başımdan, bana işimi mi öğreteceksin, yarın dedik sana" diye kesip atıyor kaymakam. Bunun üzerine "Afe- dersiniz kaymakam bey" diyor öğretmen "Türkiye Cumhuriyeti kanunlarından hangisinde yarın gel maddesi vardır?" Kıyamet kopuyor bundan sonra. (S. 56) İşte Özgürleşme budur, öğret- menin kaymakama yönelttiği ve onu çileden çıkartan soru.

Yapıtta buna benzer sayısız fıkra ve öykü vardır. Hepsini burada verebilmek zaman ve yer darlığı nedeniyle olanaksız. Ancak şunu söylemekle yetinmek istiyorum. İ. Hakkı Tonguç'un Eğitim Kurslarıyla başlayarak Köy Enstitülerinin kuruluşları sı- rasında binlerce köyü gezip incelemeler yapması, notlar alma- sı, yardımcısı Şb. Müdürü Ferit Oğuz Bayırla fikir alışverişleri yaparak konunun olgunlaşması için çok büyük emek harca- ması her türlü takdirin üzerindedir. Sözün özü, Mehmet Başa- ran, bu yapıtı ile Köy Enstitülerinin başarı öyküsünün yanında yıkılışlarında etkili olanlarla, kuruluşlarında yetkili oldukları hal- de kenara çekilip yıkılışlarını seyredenleri de ortaya koyuyor. Kalemine ve kafasına sağlık diyorum. ■

*ÖZGÜRLEŞME EYLEMİ: KÖY ENSTİTÜLERİ, Mehmet Başaran, Çağdaş Yayınları, 1990.

- "Cumhuriyetin göz bebeği gençler! Gerçekle karşı karşıya gelin, ondan hiç korkmayın, fantaziler peşinde koşu- rak enerjileri yok yere israf etmeyin."

- "Gelecek yıllar ve asırlarda ancak, çalışmaya, mu- vakkaten olsun, son vermek mecburiyetini doğuracak uyku saatlerinin yaklaşmasından ıstırap duyacak kadar dinamik nesiller için hayat hakkı tanınacaktır. İnsanları değil, tabiatı emmek esası üzerine kurulan, meftun olunacak bir uygarlık doğacaktır." ■

*EĞİTİM YOLU İLE CANLANDIRILACAK KÖY, İ. Hakkı Tonguç, Köy Ensti- tülerini ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları Tanıtım Dizisi: 5, Üçüncü Bası, Mayıs- 1998, Ankara.

Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Foça Ferit Oğuz Bayır Sitesi Dinlenme Evleri

Evler, Foça'nın çok beğenilen sitesinde ve Fransız Tatil Köyü bitişiğindedir. Evlerde kalanlar, Foça'nın en güzel plajı olan Hanedan'dan denize gireceklerdir. Plaj Hanedan Club'a ve sitemize özeldir. Evlerin bulunduğu site yüzme havuzludur, plaja yüz metre Foça'ya 5 km. uzaklıktadır. Foça-Yeni Foça üzerindedir. Dolmuşla ulaşım olanağı vardır.

Zeytin ağaçları arasındaki evlerimizde Alt katta mutfak, oturma grubu (bir kanepede yatılabilir), tuvalet, buzdolabı, ocak, iki tencere, iki parça çaydanlık, üst katta iki oda (birinde çift kişilik yatak, diğerinde tek kişilik iki yatak ve yastıkları), bir odada portatif elbiselik, banyo tuvalette elektrikli termosifon vardır. Harcanan su, elektrik tutarı ve site aidatı kalanlarca ödenecektir.

Evlerde en çok beş kişi kalabilir, altıncı kişi küçük çocuk olabilir.

Çarşaf, örtü, pike, çatal kaşık, bıçak, tabak, bardak ve diğer ihtiyaç malzemeleri kalanlar tarafından getirilecektir (kedi, köpek getirilemez, site karardır).

Evlere pazar öğlenden sonra yerleşilecek, pazar öğlenden önce ayrılacaktır.

Vakfımıza bağışta bulunanlar da evlerden yararlanabilir.

Birden çok devre kullanmak ancak şu şekilde olabilir. İlk iki devre, ilk üç devre, son üç devre, son iki devre birleştirilebilir. (bunların dışında devre birleştirilmesi yapılamaz.)

Her evde bir kitaplık vardır. Kalanların kitap bağışlamalarını rica ediyoruz. İleride bu kitaplarla Ferit Oğuz Bayır kitaplığı kurabiliriz.

Evlerimizde kalmak isteyenler Foça temsilcimiz Yılmaz Mızrak ile (Tel: 0532 464 92 20 / 0232 812 27 85) görüşeceklerdir.

DEVRELER

15.06.2008 / 06.07.2008	No: 18	No: 19	No: 20
06.07.2008 / 20.07.2008			
20.07.2008 / 03.08.2008			
03.08.2008 / 17.08.2008			
17.08.2008 / 31.08.2008			
31.08.2008 / 14.09.2008			
14.09.2008 / 29.09.2008			

Bize Gelen Kitaplar

- Cemal Gürlek - Kendin Ol Kendine Gel
- Y.Z. Bahadınlı - Öyle Bir Aşk
- Songül Dünder - Şoför Ağa (10 Kitap)
- Ali Yılmaz - İç Anadolu Ekin Tarlaları Arsız Otları
- Ali Yılmaz - Başhüyük Köyü İlkokulu
- Emine Azboz - Eğitim Softaları
- Selin Esen - Anayasa Mahkemesinin Yaptığı İlk İnceleme
- Veli Doğanay - Şiirlerle Atatürk'ü Anmak
- Hüseyin Önder - Yabancılara Toprak Satışı (2)
- Hüseyin Öksüz - Kadastro Kanunu
- Süleyman Çalışkan - Muzaffer Mert Anlatıyor (100)

17 Nisan 2008 Hasanoğlan

17 Nisan Bayramı Çankaya Belediye Başkanı Prof. Dr. Muzaffer Eryılmaz Hasanoğlan Baladiye Başkanı Ahmet Poyraz Vakfımız Başkanı Erdal Atıcı

17 Nisan 2008 Hasanoğlan

*Bağışlarınız için:
Posta Çeki No: 524699*

*Ziraat Bankası Kızılay Şubesi
3902 9247-5003*

Basından

■ Türkiye’de ihtiyaç maddeleri sıralamasında kitabın 235. sırada yer aldığı bildirildi. Bağımsız Eğitimciler Sendikası’ndan (BES) yapılan yazılı açıklamada, sendikanın AR-GE biriminin “Türkiye’nin Okuma Alışkanlığı” adlı bir rapor hazırladığı belirtildi. Rapora göre, Türkiye’de okunan kitaplar, genellikle, “siyaset, aşk, cinsellik” konularını işliyor. Günde ortalama 5 saat televizyon seyreden Türk halkı, kitap okumaya yılda yalnızca 6 saat ayırıyor. Türkiye, kitap okuma konusunda çoğu Afrika ülkelerinin gerisinde kalmış durumda. Japonya’da toplumun yüzde 14’ü, Amerika’da yüzde 12’si, İngiltere ve Fransa’da yüzde 21’i düzenli kitap okurken Türkiye’de yalnızca onbinde 1 kişi kitap okuyor.

DİĞER ÜLKELER VE BİZ

Nüfusu 7 milyon olan Azerbaycan’da kitaplar ortalama 100 bin tirajla basılırken, 71 milyon nüfuslu Türkiye’de bu rakam 2-3 bin civarında kalıyor. Birleşmiş Milletler İnsani Gelişim Raporu’nda kitap okuma sıralamasında Türkiye 86. sırada yer alıyor. Bir Japon bir yılda ortalama 25, bir İsviçreli 10, bir Fransız 7, bir Türk ise 10 yılda ancak 1 kitap okuyor. Türkiye’de okuma alışkanlığına sahip 70 bin kişi bulunuyor. Rapora göre, Türkiye’de bir kişinin kitap okumaya ayırdığı zamanın; bir Norveçli 300, Amerikalı 210, İngiliz ve Japon 87 katını ayırıyor. Dünya ortalaması da Türklerin ayırdığı zamandan 3 kat fazla.

Ankara Hürriyet, 27.04.2008

■ Gaziantep Hasan-Âli Yücel Lisesi’nde, öğrencilere “namaz kılmayan bir gencin başına geleceklerin anlatıldığı, Azrail ve ölüm konulu” şiddet içeren VCD izletildi. Arapça seslendirmeli Türkçe alt yazılı, “Rabbim Geri Döndür” adlı VCD’yi izleyen öğrencilerden bazılarında davranış bozukluğu görülürken velilerin şikayeti üzerine soruşturma başlatıldı.

Hürriyet, 19.04.2008

■ Yeri gelmişken burada değinelim. Geçen hafta köy enstitülerinin kuruluş yıldönümüyüdü. Kemalist devrimi esas alan bu özgün kurumlar, büyük bir toplumsal dönüşüm tasarımı olarak, dönemlerinde aydınlanmayı sağladılar. Ne yazık ki Türkiye’yi dize getirmek isteyen emperyalizmin ve işbirlikçilerinin çabalarıyla kapatıldılar.

Köy enstitülerinde sporun özel ve ayrı bir yeri vardı. Matematik dersi kadar önemliydi. Küresel spor kültürü ters yüz edilmiş, toplumun ve bireyin sağlıklı oluşması ve yaşaması hedef alınıyordu. Her öğrenci en az bir spor dalında etkinlik gösteriyordu. Yarışma ve rekabet yıkıcı değil, yapıcıydı. Bugünün “ne olursa olsun kazan, galip gel, şampiyonluğa ulaş” yaklaşımından, şiddet ve terörden uzak, adil yarışmanın ve paylaşımın esas alındığı bir anlayış egemendi.

Spor kültürünün bir gün yeniden insanca oluşması umuduyula.

Serdar Kızık, Cumhuriyet, 22.04.2008

■ Tiyatro Sanatçısı Haldun Dormen, gençlerin genel kültürlerinin çok zayıf olduğunu belirterek bunun en büyük nedeninin Köy Enstitülerinin kapatılması ve özel televizyon kanalları olduğunu söyledi. Dormen, “Bir rol için istediğiniz kadar oyuncu var. Tek bir şikayetim var. Genel kültür diye bir şey kalmadı. Ben öğrencilerime ilk derste, ‘Muhsin Ertuğrul’u tanıyan var mı?’ diyorum. 20 kişilik sınıftan 3 kişi parmağını kaldırıyor. En büyük neden Köy Enstitülerinin kapanmış olması, TRT’den sonra gelen gelen kanalların kültür ve sanat adına pek birşey yapmamasıdır. Artık, özel kanallarda sadece magazin, dedikodu programları izliyoruz.” dedi.

Cumhuriyet, 7.04.2008

■ Köy Enstitüleri: İşte o yemin

Köy Enstitülerinin kuruluş yıldönümüyüdü dün. Fazla ayrıntıya gerek yok. Çevre temizliği ile ilgili olarak Çifteler Köy Enstitüsü’nün 1944 yılı mezunları, yapılan törende top-luca bayrağa el koyarak şu andı içmişlerdi.

“4274 sayılı kanununun 14. maddesinin bana verdiği bütün vazifeleri hakkıyla, tam ve eksiksiz yapmaya, okulumuz ve çevresini her yanıyla her zaman temiz tutmaya, talebemi, köyüm ve köylümü temizliğe alıştırmaya doğruluktan, dürüstlükten ve iyilikten hiçbir zaman ayrılmamaya çocuklarımı ve komşularımı, her zaman sevmeye korumaya ve onlara her zaman iyilik etmeye köyümün topraklarını işleyip onu dünyanın en iyi vatani haline getirmeye, köylülerimi yetiştirip onları Cumhuriyete layık, dünyanın en ileri insanı derecesine yükseltmeye milli kültürümüzü, muassır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmaya çalışacağıma ant içiyorum, ant içiyorum, ant içiyorum.”

Çağın gereklerine uygun şekilde Köy Enstitüleri yenisinden açılması ve yurttaşlıktan kulluğa giden yolun önü tekrar kesilmelidir.

Ankara Hürriyet, 21.04.2008

■ Dinle Köylü! Şimdiye kadar sana imam, vaiz, muallim gönderdiler. Kimi sarığını düzeltti, kimi ağzını çarpıttı, kimi de lügatça konuştu. Sen de bizim gibi bu medrese, mektep adamına ağzı açık, şaşka kaldın! Sen yaşamak istedikçe onlar ölümü övdüler, senin mısır dediğine onlar şeker kamışı dediler; sen de bizim gibi, gözü açık, kafası karışık kaldın. Fakat şimdi köyden Köy Enstitüsüne, artık okumaya değil, öğrenmeye giden çocukların var. Bu çocuklar beş yıl sonra yine köye gelecekler. Onların başlarında sarık, ayaklarında çarık, kafalarında da yarık olmayacak, senin gibi köylü olacak, senin gibi duyacak, senin gibi düşünecek, senin gibi isteyecek. Onların senden bir ayrılığı olacak, senin çocuklarını senden iyi yetiştirecekler. Yeni geleceği iyice tanı! O, senin köyünü seninle birleşip şenlendirecek.

Yeni Adam, Sayı 279 (1940)

■ Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplum-sal Araştırmalar Merkezi’nin yaptığı araştırmaya göre Türkiye’de 15-19 yaş grubundaki (ortaöğretim düzeyi) 6,3 milyon gençten 3,5 milyonu okula kayıtlı değil (Erkeklerde 1,6 milyon (%50, kızlarda 1,9 milyon %61).

Cumhuriyet, 15.05.2008

■ Emekli Müftü Mehmet Göktürk’ün 1 YTL’ye satılan kitabında kızların “dişiliğinizden, cinselliğinizden, vücudunuzdan, başka sunacak bir şeyiniz yok mu? İnsanlara” deniyor. İnönü Üniversitesinden Doç. Dr. Abdurrahman Kasaboğlu kitabında “Dansöz gibi süslenip, çıplak dekolte giysilerle üniversiteye gelen gençler tahsil yapmak istediğinde ne derece samimidir... Yoksa avlanmak için mi gidiyor üniversiteye?” Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisinde inceleme kurulu başkanı Prof. Dr. Bekir Topaloğlu kitabında “Te-settür takmamanın fuhuş anlamına geleceği” savunuluyor.

Cumhuriyet, 18.05.2008

Yitirdiklerimiz

- 1- Mahmut Denizci - Savaştepe (6 Nisan)
- 2- İsmail Ok - Gököy (15.01.2008)
- 3- Hacı Veli Hıncal - Hasanoğlu (26.03.2008)
- 4- Mahmut Yıldırım - Akçadağ (13.03.2008)
- 5- Mehmet Gözükara - Akçadağ (30.04.2008)
- 6- Fikri Taştemel - Beşikdüzü (14.05.2008)
- 7- Aydın Aydemir - Hasanoğlu (23.05.2008)
- 8- Yusuf Ziya Özdemir - Savaştepe (25.05.2008)

Şiir Köşesi

■ Ömer Hayyam

Kim görmüş o cenneti, cehennemi?
Kim gitmiş de getirmiş haberini?
Kimselerin bilmediği bir dünya
Özlenmeye korkutmaya değer mi?

Dert içinde sevinci bul da yaşa;
Haksız düzende haklı ol da yaşa;
Sonu nasıl olsa yokluk dünyanın,
Varından yoğundan kurtul da yaşa.

Bulut geldi; lalede bir renk bir renk!
Şimdi kızıl şarap içmemiz gerek.
Şu seyrettiğin serin yeşillikler
Yarın senin toprağında bitecek.

Türkçe Söyleyen
Sabahattin Eyuboğlu

KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇAĞDAŞ EĞİTİM VAKFI

Mithatpaşa Cad. 62/21 Yenişehir / ANKARA

Tel&Faks: 0312 425 24 68 - Tel: 0312 419 36 34

Yayının Adı	Köy Enstitüsü
Yayının Türü	Yaygın Süreli Yayın
Yayın Şekli	2 Aylık - Türkçe
Yayın Sahibi	Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Adına Erdal ATICI
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	Ali KINACI
Yayın İdare Adresi	Mithatpaşa Cad. 62-21 YENİŞEHİR / ANKARA
E-Mail	koystenituleri@gmail.com
Basım Yeri	Özyurt Matbaacılık - Büyük San. 1. Cad. Elif Sk. No: 197/237-238 İskitler - Ankara
	Tel: 0312 384 15 36 Faks: 0312 384 15 37